

Fogdens Plads 13 - Beboere i 1700- og 1800-tallet

Skipper *Peder Olsen* må være bygherren til ejendommen Fogdens Plads 13.

Han blev gift i 1754 med *Trein Albert Dirchsen* fra Skipperstræde 7/Chr.Mølstedsgade 19. Dette ægteskab blev imidlertid kort, idet Trein allerede døde i 1757. En datter *Martjen* nåede hun dog at få i 1755.

Efter Treins død giftede han sig i 1759 med *Trein Jacob Bacher*, en datter af afdøde skipper *Jacob Gerdtzen Bacher* fra Vestgrønningen 20. I dette ægteskab blev født fem børn, men de døde alle som små.

Peder, der var født i 1724, var søn af *Oluf Pedersen Theis* i Sønderstræde 3.

Som 23-årig fik han sin styrmandseksamen, og en halv snes år senere fik han skøde på galeasen "Cathrine Elisabeth" på 34 læster. Hans sejlads gik hovedsageligt mellem Norge og Østersøen.

I 1760 havde han hyret en 19-årig styrmand, *Pieter Jensen Mørch*. Peder Olsen foretrak imidlertid i de følgende år at sejle på Middelhavet med forskellige københavnske skibe. I juli 1761 ankom han fra Frederikshald med en ladning tømmer til København. Lidt af den udlossede han i Dragør foruden to favne birkebrænde. I maj 1771 udklarerede han fra Københavns toldbod med destination Memel. Muligvis blev dette hans sidste fart, for ifølge sørullen druknede han i 1771.

Enken Trein Jacob Bacher giftede sig igen året efter. Det var med den unge styrmand, *Pieter Jensen Mørch*, som i 1760 havde været forhyret hos hendes afdøde mand. Han blev således ejer af hans hus, Fogdens Plads 13, og hans skib galeasen "Cathrine Elisabeth". Parret fik ingen børn.

I forbindelse med dette ejerskifte har Pieter nok måttet have et nyt målebrev på galeasen, hvilket har givet den et lidt lavere læstetal, for den "Cathrine Elisabeth", som han herefter sejlede rundt med, havde kun læstetallet 32.

Pieter Jensen Mørch blev født 1741 som søn af skibstømrer *Jens Olsen* fra Badstuevælen 4-6. Som 13-årig blev han indrulleret i sørullen. Hans udseende blev betegnet som mådelig høj med sort hår. Måske er det derfor, at han fik tilnavnet Mørch - et navn, som ikke synes at have nogen form for familiemæssige relationer.

I januar 1757 blev han overført til hovedrullen og i maj samme år blev han udkommanderet på linieskibet "Island". Dette orlogsskib blev i september sammen med linieskibet "Neptunus" sendt på et togt til Middelhavet og Konstantinopel for at konvojere og beskytte danske handelsskibe. På hjemturen anløb de Smyrna, Neapel, Livorno og Lissabon.

Togtet kom til at vare over et år, idet man først var tilbage i København i oktober 1758. Ulykkeligtvis blev de to skibe undervejs ramt af sygdom, hvorved en stor del af besætningerne døde. Ni søfolk fra Amager kom aldrig hjem. Men Pieter Mørch overlevede, og i januar 1759 tog

han sin styrmandseksamen. Han skulle herefter ikke mere stå til rådighed for orlogsflåden.

Pieter Mørch havde ved sit giftermål med Trein fået foden på eget dæk. Han engagerede sig fra starten i fast rutefart på Amsterdam med to ture om året. Denne type sejlads blev efterhånden en indbringende forretning.

Det var især under Nederlandenes krig mod England 1780-84, at behovet for fragt af hollandske varer på neutral køl blev aktuelt, og det fortsatte med næsten samme styrke for at tage til i midten af 1790'erne, hvor Nederlandene blev inddraget i Napoleonskrigen.

Fragter fra de hollandske besiddelser i Asien blev derfor med fordel sejlet til København og herfra videre til Amsterdam. Det ser ud til, at Pieter Mørch har udnyttet denne situation med stor succes.

I 1782 blev "Cathrine Elisabeth" på 32 læster udskiftet med galeasen "Maria Lovisa" på 48 læster. Destinationen var stadig Amsterdam. Hertil fragtede han fra København forskellige kinesiske og ostindiske varer, mens returlasten fra Amsterdam bestod af tobak, ost, olie, huder, papir, sild, lærred, rhinskvin, genever m.m.

Omkring 1785 ser det ud, som om Pieter Mørch udvidede sin virksomhed, idet *Knud Rasmussen Leth* fra Chr. Mølstedsgade 10 blev tilknyttet som kaptajn på galeasen "Unge Peter" på 35½ læster og med sejlads på Danzig, Christiania og Amsterdam.

I 1782 havde bornholmeren, styrmand *Sivert Larsen Dam*, fået hyre hos *Pieter Mørch* på "Maria Lovisa", og 5 år senere blev han kaptajn på "Cathrine Elisabeth", med hvilket fartøj han sejlede fortrinsvis på Amsterdam.

Det oplyses her, at rederne var Pieter Mørch og interessenter. Sivert giftede sig og bosatte sig i Magstræde 3. Det var karakteristisk for ham, at hans skibsbesætninger næsten udelukkende var bornholmere.

Pieter Mørch var således ved at opbygge en rederivirksomhed, og i 1793 holdt han selv op med at sejle for at hellige sig denne forretning. Samme år lod han opføre en staldbygning på grunden, så han kunne holde sig en hest.

Disse to tiltag har nok noget med hinanden at gøre. Nu, hvor han skulle være hjemmegående reder, kunne der være forskellige kørselsbehov, der skulle tilgodeses, bl.a. tilsyn med skibene, når de anløb Københavns havn.

Senere fik han sin nevø, *Jacob Andersen Mørch*, Vestgrønningen 3, som kaptajn på "Maria Lovisa", foruden nordmanden *Ole Andersen Walløe* - fra øen Hvaløy i Oslofjorden - som kaptajn på "Cathrine Elisabeth". Denne bosatte sig i Sønderstræde 3.

Svend Pedersen Smidt fra Store Magleby blev i 1798 tilknyttet Mørchs rederi. Han blev kaptajn på galeasen "Cathrina Margrethe" på 42½ læster, som må være erhvervet til rederiet umiddelbart forinden. I den anledning havde Pieter Mørch en kontrovers med byforstanderskabet om betaling

af diverse havneafgifter - pælepenge og gravepenge - for at have galeasen liggende i havnen. Dette nægtede han med følgende begrundelse: "Jeg vil betale som en fremmed, der er indlagt i havnen, men da jeg aldrig mere venter at indlægge dette skib mere i denne havn, så bliver det derved". Der er bevaret et brev fra reder Mørch til kaptajn Svend P. Smidt, som fortæller lidt om både en reders og en kaptajns tilværelse. Smidt havde udklareret 16. august fra Københavns toldbod med destination Rotterdam:

"København den 22. september 1798

Til Kpt Svend P. Smidt i Rotterdam

Deres brev dateret 15. passato haver jeg rigtig bekommet, og deraf ser at De er kommet lykkelig og vel til Rotterdam, som fornøjer mig og ønsker Dem fremdeles lykke. Jeg ser, at han haver skrevet d'herrer le Nuys & Schefter til, som er meget godt. De haver og skrevet mig til, at de haver anlagt en lægter at lade med tobak og stykgods til dig, foruden de 25 tusinde tagsten. Så jeg er meget velfornøjet med deres behandling, såvel som din, og når der er ikke mere at få, da at fortsætte rejsen hjem efter. Det er dog alletider bedre at få gods på fragt end som at købe for egen regning. Hermed befalende dig Gud. Køb mig 6 stk. Stolkser(?) oste på 18 á 20 pund og 20 pund tobak til 10 á 12 styver pundet.

I øvrigt henlever jeg, din ven og patron

Pieter Mørch"

Pieter Mørchs skibe figurerer ikke på toldbogslisten fra 1796 over skibe hjemmehørende i Dragør havn.

I 1780 havde Mørch ladet sig portrættere af maleren Hermann Hansen Koefoed. Maleriet, der i dag hænger på Handels- & Søfartsmuseet på Kronborg og i en periode tidligere har tilhørt Frederiksborgmuseet, har på bagsiden påhæftet en seddel, hvorpå der står: "Skibscaptain Mørch fra Dragør. Har tilhørt Skibscaptain Borck, senere Madam Rander".

Disse navne har alle relationer til ejendommen Vestgrønningen 3. Her boede kaptajn *Jacob Andersen Mørch* og hans kone *Trein Pieter Bacher*. Parret var både nevø og niece til den barnløse Pieter Mørch, så derfor arvede de maleriet.

Efter Jacob Mørchs død giftede hans enke sig med skipper *Hans Borg*, som er den på sedlen nævnte "Skibscaptain Borck".

Efter deres død arvedes Vestgrønningen 3 samt maleriet af Treins fætters barnebarn, *Jacob Dirchsen Mørch*, som den barnløse kone havde adopteret. Han ejede huset indtil 1885.

Hans datter blev gift *Rander*, og dermed forklares det sidste navn på sedlen. Det er formodentlig hende, *Mette Rander*, der har skænket maleriet til Frederiksborgmuseet. Man kunne ønske sig, at det en dag blev deponeret på Dragør Museum.

Omkring 1794 havde Pieter Mørch, foruden flere andre personer, en større kontrovers med skibskaptajn Anders Thomassen fra Kongevejen 19. Denne havde ellers i mange år gennem 1770'erne og 80'erne sejlet på Vestindien, men på sine ældre dage var han blevet ondskabsfuld

og truede folk med de skrækkeligste ting.

Beboerne blev bange for, at han ville gøre alvor af alle sine trusler. Det gik værst ud over hans kone og svigermoder. Men også foged Bertelsen og pastor Endorph fik hans ondskab at føle. Kaptajn Pieter Mørch var blevet "truet og udskældt" uden ringeste anledning, og det ville han ikke finde sig i, så på Mørchs foranledning blev Anders Thomassen sat i Blåtårn til afsvaling.

Pieter Mørch døde 2. juledag 1802. Hans enke, Trein Jacob Bacher, levede til 1814. Efter mandens død boede Trein alene i huset, men har formodentlig gennem årene haft forskellige tjenestepiger hos sig.

I 1811 havde hun kastet sin kærlighed på en 31-årig kvinde, *Ahlt Niels Dahlstrøm* - måske en trofast tjenestepige. I oktober 1811 blev denne Ahlt gift med en artillerist *Peter Iversen Tersløv* - en af de mange militærpersoner, som under Englandskrigen blev stationeret i Dragør.

En måned efter parrets bryllup udstedte Trein Jacob Bacher et gavebrev til dem. Det var underskrevet af Treins to brødre og lød på, at de unge straks måtte overtage hendes hus samt noget af indboet. Hun blev dog selv boende i huset, og man kan forestille sig, at de unge mennesker har overtaget pasningen af den gamle kone og vedligeholdelsen af huset.

Men måske har de efterhånden erkendt, at de ikke havde råd til at blive boende i det store hus, for kort tid før Treins død i 1814 mageskiftede Peter Iversen Tersløv huset med skipper *Cornelis Jansen Jans*, der til gengæld afstod sit meget mindre hus i Sønderstræde 5A til Ahlt og Peter.

Skipper Cornelius Jansen Jans var nok lidt af en ejendomsspekulant. Han havde sat penge i flere huse i byen, formodentlig med henblik på udlejning, men selvfølgelig også for at værdisikre sin formue i disse inflations- og statsbankerottider. Hvem der boede i huset Fogdens Plads 13 fra Trein Jacob Bachers død i 1814 til 1822, hvor Cornelius Jansen Jans' datter og svigersøn overtog det, er ikke til at sige.

Men fra 1822 var det svigersønnen *Crilles Dirchsen Jans*, der stod som ejer. Han var søn af skipper *Dirch Dirchsen Jans jun.* fra Strandgade 12.

I 1836 blev husets fem vestre fag solgt fra til lods Jacob Pietersen Schmidt og hustru Ane Dirch Riber, men i 1840 blev Pieter Mørchs staldbygning indrettet til beboelse og overtaget af Crilles Dirchsen Jans, mens Jacob P. Schmidt tog hele hovedbygningen i besiddelse.

Efterkommere efter denne Jacob P. Schmidt bebor stadig Fogdens Plads 13.